

Asia: VN/20427/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1 Tausta

Pitkittyvät hellejaksot ovat merkittävä kansanterveydellinen riskitekijä myös Suomessa. Terveyshaittojen ehkäisy edellyttää sekä lyhyen että pidemmän aikavälin toimia, joiden avulla suojataan erityisesti haavoittuvia väestöryhmiä pitkittyvien hellejaksojen aikana sekä vähennetään väestön ja yhteiskunnan haavoittuvuutta kuuman sään haitoille ja edistetään sopeutumista ilmaston lämpenemiseen ja helteiden yleistymiseen. Vastuu näistä toimenpiteistä jakaantuu kansallisille, alueellisille ja paikallisille viranomaisille ja muille toimijoille eri hallinnonaloilla (ml. sosiaali- ja terveydenhuolto, ympäristöterveydenhuolto,

työterveys ja työsuojelu, varautuminen ja turvallisuus, huoltovarmuus, rakentaminen ja yhdyskuntasuunnittelu, asuminen sekä sivistyspalvelut).

2 Toimintasuunnitelman tavoitteet

Kansallisessa toimintasuunnitelmassa tunnistetaan helteen haittavaikutuksille haavoittuvat väestöryhmät, muodostetaan kokonaisnäkemys terveyshaittojen torjumiseksi tarvittavista toimenpiteistä eri hallinnonaloilla sekä kuvataan kansallisten, alueellisten ja paikallisten toimijoiden roolit ja vastuut niiden edistämiseksi ja toimeenpanossa. Suunnitelmassa esitetään hellevarautumisen nykytila ja kehittämistarpeet sekä annetaan toimenpidesuosituksia valtionhallinnon viranomaisille ja asiantuntijalaitoksille, hyvinvointialueille ja kunnille hellejaksoihin varautumisen ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta keskeisillä osa-alueilla, joita ovat 1) riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi, 2) hellevaroitussjärjestelmä, 3) viestintä, 4) hellejaksoihin liittyvä valmius ja varautuminen, 5) pidemmän aikavälin toimet, 6) työterveys ja työsuojelu sekä 7) seuranta ja arviointi.”

3 Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

-

4 Riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi

-

5 Hellevaroitussjärjestelmä

Toimintaohjelmassa esitetty hellevaroitussjärjestelmä vaatii vielä kehittämistä ja resursseja. Järjestelmän tulee olla helposti käyttöön otettavissa. Hellevaroitussjärjestelmän ohella myös viestinnän nopealla reagoinnilla ja selkeällä viestinnällä on keskeinen rooli tiedonvälityksessä asukkaiden ja toimijoiden suuntaan.

6 Viestintä

Hellevaroitussjärjestelmän ohella myös viestinnän nopealla reagoinnilla ja selkeällä viestinnällä on keskeinen rooli tiedonvälityksessä asukkaiden ja toimijoiden suuntaan.

7 Helleaaltoihin liittyvä valmius ja varautuminen

-

8 Pidemmän aikavälin toimenpiteet

Kaupunkisuunnittelulla ja viheraluesuunnittelulla pystytään ennakoimaan ja sopeutumaan helteen vaikutuksiin. Pääosa toimenpiteistä vaatii pitkäjänteistä ennakointia ja suunnittelua.

Ilmastovaikutusten arvioinnin jatkuva kehittäminen erityisesti ilmastonmuutoksen sopeutumisen näkökulmasta tulee korostumaan jatkossa. Myös viherkertoimen kehittäminen ja käyttöönotto lisäävät maankäytön suunnittelun ennakointikykyä.

Maankäytön suunnittelussa, sekä yleiskaava että asemakaavatasolla, pystytään varautumaan tulevaisuudessa entisestään kärjistyviin sääolosuhteisiin. Maankäytön suunnittelussa tulee varata riittävästi tilaa siniviherrakenteille ja luonnolle erityisesti tiiviissä kaupunkirakenteessa. Tavoitteena tulee olla puistojen, viherkattojen ja muiden kasvillisuusalueiden lisääminen. Erityisesti puiden säilyttämiseen ja lisäämiseen kaupunkiympäristössä tulee kiinnittää huomiota. Varjoisia paikkoja voidaan toteuttaa myös rakenteellisesti sekä asuinrakennusten ja julkisten rakennusten yhteyteen, kuin myös julkisiin kaupunkitiloihin ja puistoihin. Alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee huomioida myös kasvi- ja puulajien monilajisuus ja sopeutumiskyky erilaisiin ääriolosuhteisiin, erityisesti pitkiin, kuiviin hellejaksoihin.

Sekä asemakaavoituksessa että yleisten alueiden toteutussuunnittelussa (kadut, puistot) tulee välttää laajojen ja yhtenäisten kovien ja vettä läpäisemättömien pintojen muodostumista. Suunnittelussa tulee huomioida jo kaavoituksen yhteydessä hulevesienhallintaan liittyvät riittävät aluevaraukset ja mahdollisuudet lisätä monimuotoista viherympäristöä.

Asemakaavataso suunnittelussa voidaan tarpeen mukaan laatia lämpösaarekeselvityksiä tai haavoittuvuustarkasteluja. Näiden käytöstä suunnittelun apuna ei kuitenkaan ole vielä paljon kokemusta. Yleiskaavatasolla tulee varata riittävä määrä viheralueita suhteessa rakennettuun kaupunkiympäristöön. Lisäksi on syytä kehittää kaavojen kaavamääräyksiä siihen suuntaan, että ne

ohjaavat huomioimaan ilmastonmuutokseen sopeutumisen myös jatkosuunnittelussa ja -toteutuksessa.

Asemakaavoituksen yhteydessä tulee huomioida riittävät viheralueet, rakennusten massoittelu ja sijoittelu sekä kaupunkirakenteen tiiviys. Rakennusten sijoittelulla ja julkisivujen suuntauksella voidaan luoda varjoisia oleskelualueita myös pihaille. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota rakennusten ja katujen suuntauksiin, jotta vähennetään rakennusten ja ulkotilojen altistumista auringon säteilylle ja voidaan luoda varjoisia tiloja, joko kasvillisuuden tai rakenteiden avulla.

Rakennuksen sijoittelulla ja asuntojen pohjaratkaisujen huolellisella suunnittelulla voidaan vaikuttaa asuntojen mahdolliseen lämpenemiseen. Esimerkiksi asuinkerrostalojen osalta asemakaavoissa on mahdollista määrätä tarkemmin kerrostalojen suunnittelun yksityiskohdista muun muassa mahdollisuudesta rakentaa läpitalonasuntoja, jolloin asuntojen tuulettaminen olisi mahdollista. Läpitalonasunnot mahdollistaisivat myös makuuhuonetilojen sijoittamisen ei kuumenevien julkisivujen puolelle. Lisäksi asemakaavoissa on mahdollista antaa määräyksiä asuntojen koneellisen jäähdytyksen toteuttamisesta mikä on erityisesti tarpeen silloin, kun asunnot ovat pienempiä ja ne sijoittuvat pääosin yhdelle julkisivulle.

Suunnittelua ohjaavien näkökulmien lisäksi tunnistetaan tarve suunnittelijoiden koulutukselle asiakokonaisuuteen liittyen. Kaavoittajien ja viheralue- ja katusuunnittelijoiden tulee osata entistä paremmin ottaa huomioon suunnittelussa haavoittuvat

ihmisryhmät, kasvillisuuden monilajisuus sekä hyödyntää ilmastonmuutoksen sopeutumisen keinoja.

9 Työterveys ja työsuojelu

Myös henkilökunnan työskentelyolosuhteet ja varautuminen tulee

huomioida hellejaksojen aikana. Tarve koskee sekä ulkotyötä tekeviä kuin myös toimistotyössä olevia. Työntekijöille tulee varata mahdollisuus pitää taukoja sekä huolehtia riittävästä nesteytyksestä. Varautumisen näkökulmasta tulisi ennakolta selvittää mahdollisuudet siirtyä työskentelemään viileämpiin tiloihin.

10 Seuranta ja arviointi

-

11 Toimenpiteet

Toimintasuunnitelmaluonnoksessa on tunnistettu kattavasti toimenpiteitä helteeseen varautumisen osalta.

Liite Toimijoiden ja sidosryhmien roolit ja vastuut hellevarautumisessa

Toimintasuunnitelmaluonnoksessa on tunnistettu kattavasti toimenpiteitä helteeseen varautumisen osalta. Toimenpiteiden osalta on osoitettu vastuutahot. Kunnan osalle on osoitettu tehtäviä niin

varautumisen, strategisen suunnittelun kuin myös eri vastuualueiden ja viranomaistehtävien näkökulmasta

Yleisiä huomioita

-

Pimiä Maarit
Lappeenrannan kaupunki